بەدیل چیە؟ … شوان حەسەن

مناڵەکان!
با ئەو جۆگەیە بگۆڕین/ کە خوێنمانی پێدا دەڕوات/ بائەو زەمینەش بگۆڕین/ کە چاو کاسەسەر دەخوات /
ئەوجا کێڵگەی ڕوونا کیتان نیشان دەدەم/ ئەو جا وەرزی دروێنەتان ب□□ست دەکەم
(پەشێو)

بێگومان زۆر ناخۆشە کاتێک رەخنە لە دەسەڵاتیک دەگری کە لە هەموو تاقیکردنەوەکاندا سەرکەوتوو نەبووە و هەموو شتێکی دۆڕاندوە.. کەسێک بێت و لە سەدەی بیست و یەک و لە ناو ئەو هەموو پێشکەوتنە گرنگانەی ڕۆژانە لە جیهان وەبەرھەم دێن ل□□ت بپرسێ ئەرێ جێگرەوە چیە؟ یان چارەسەر چیە؟ ئەوە نیشانەی ئەوەیە ئەو کەسە دوای ئەو هەموو مال□و□رانییەی بەسەریدا هاتوە نایەوێ خۆی لەو دەسەڵاتە جودا بکاتەوە! سەرەتا دەبێ ئەوە بزانی بۆ ئەوەی بە دوای جێگرەوەدا بگەڕێی پێویستە خاوەنی کەسایەتیی خۆت بی، واتە دەبێ تاکێك بی لە واتا و گرنگیی ناسنامە بگەی چونکە کێشەی تۆ لە نەبوونی ناسنامەدایە.

خەباتی چەکداریی:

ناچمە ناو ئەو مێژووە دوور و درێژەی خەباتی چەکداریی بەڵکو بە خێرایی چاوێک بە قۆناغی هەشتایەکاندا دەخشێنین، چونکە ئەو قۆناغە کاریگەریی راستەوخۆی لەسەر ئەو بارودۆخەی ئێستا هەیە، هەرچەندە وا پێویستە کە وەک قۆناغێکی بەسەرچوو خوێندنەوەی بۆ بکرێ، بەڵام بەداخەوە خەڵکانێک ئەو مێژووە بە چەندین خوێندنەوەی “ئەگەریی”ی زۆر هەڵە هەڵدەسەنگێنن کە لە خویندەوەی مێژوودا ئەو رێبازی بە تەوایی رەتکراوەتەوە، تەنها ئەو جۆرە ئەگەرە ئەندێش□یانە لە دەقە ئەدەبیەکاندا دەبیندرێن و ئاساین ‘ئەگەر ئەوهامان بکردبا و خۆزگە ئەوهامان بکردبا و… تد’، یان بە زانیارییەکانی ئێستا هەڵسەنگاندن بۆ ئەو کات بکەین، یان بەراوردی وڵاتە داگیرکەرەکان بە وڵاتی خۆمان بکەین کە لە خانەی وڵاتە داگیرکراوەکانین، (لە کاتێکدا بەراودکردن ئیدی ناچێتە خوێندنەوەی مێژوویی) بێگومان ئەگەر م□ر□ق س□یری ئەو وڵاتە داگیرکراوانە بکا کە بەرگریان نەکردوە ئەوجا لە گرنگیی خەبات و جیاوازییەکان دەگا، راستە خەباتی چەکداریی بە شادەماری ئەو قۆناغە هەژماردەکرێ بەڵام

شێوازەکانی دیکەشمان تاقیکردنەوە، خەباتی نهێنیی، خۆپیشاندان، بەبەعسی نەبوون، لە بەرنەکردنی بەرگی جەیش شەعبی، نافرمانیی گشتیی، بایکۆت بەو سادەییەی کە دەمانزانی و.. تد، بەجگە لەو نەریتە چەکدارییەی پشتاوپشت بۆمان مابەوە ئەدەبێکی باویشمان هەبوو هەمیشە بە نووسینە ناوخۆیی و وەرگێڕدراوەکانییەوە هانیدەداین بۆ زەبروزەنگ کێشەکانمان چارەسەربکەین، بۆ داکۆکیی وەرمەگرە لەسەر ئەو قۆناغە.. دەزانم لە نێو هێزەکانی باشوور کەموکوڕیی هەبووە تا رادەی ناپاکییش جا چ لە نێوان خۆیان چ لە بەرانبەر هێزەکانی پارچەکانی دیکە، پێش ئەوەی لێکدانەوەی بۆ بکەی دەبێ لەو راستییە تێبگەی کە ناپاکیی و یەکدی کوشتن و چاڵ هەڵکەندن بۆ یەکدی کارێکی ئاسایی بووە لە مێژووی خەباتی کوردایەتی، وەک گوتم ئەوە پەیوەندیی بە ئاستی ڕۆشنبیریی میللەتەکەمانەوە هەیە. پاشان ئەمە قسە لەسەر جێگرەوە دەکەین، ئایە ئەمە چ بژاردەیەکمان لە پێش بووە، سەربازیی، چەکداریی خۆفرۆش، راکردن لە سەربازیی، پێشمەرگایەتی، کەمبوون ئەوانەی ڕێگای هەندەرانیان هەڵدەبژارد ئەویش بە هۆی ئەوەی کەمتر ئاشنایەتییمان لەگەڵ دەرەوەی سنووری خۆمان هەبوو، پێم بڵێ کامەمان هەڵبژاردبایە؟

حیزبی بەعسی دڕندە دەیویست لە ڕێی بەعەرەبکردن و بەبەعسیکردن و ڕاگواستن ناسنامەی نەتەوەییت بسڕێتەوە، ئایە چۆن شکڵی خەبات بەرانبەر ئەو دڕندەییە دەپاراست؟ ئەوانەی ئێستا ڕێگەچارەی دیکەیان پێیە پێویست ناکە دوێنی بە چاوی ئەمڕۆ بخوێننەوە.

لایەنگران و خەباتکارانی ئەو قۆناغیش کە باوەڕیان وایە ئەوەی ئەوان کردوویانە بەجگە لە پێناو پاراستنی شکۆمەندیی خەڵکەکەیان هیچ ئامانجێکی دیکەیان نەبووە، ئەوانیش بە چەندین ئەگەر وەڵامدەدەنەوە، یەکێک لەو ئەگەرانەی بە بڕوای خۆم زۆر لۆژیکییە ئەوەیە کە ئەگەر خەباتی چەکداریی نەبووایە ئەوە دەبووایە زۆرینەی گەنجەکانمان ببنە سوتەمەنیی شەڕی عێراق و ئێران، ئەگەر ئەو کات دەتتوانی لە سەربازیی رابکەی یان ببیە جاش یان سەربازییەکەت لە شوێنێکی گونجاو بێ.. ئەوە هۆیەکەی بە ئەوە دەگەڕێتەوە کە خەباتی چەکدارییت هەبووە، کە دەڵێ ئەگەر خەباتی چەکداریی نەبووایە بەرەیەکی جەنگ لە کوردستان نەدەکرایەوە، بە تێگەیشتن لەو ئەگەرە، مەرەق دەتوانە چاوێک بە مێژووی ئەو گەلانەدا بخشێنە کە بەرەنگارییان نەکرد بەرانبەر بە هێزی داگیرکەر.

لە گێڕانەوەی قۆناغی خەباتی چەکداریی مەبەستم ئەوە نییە لەسەر سە

مەرجە سەرەکییەکەی "گێڕانەوە" قسە بکەم: ١- ڕاستگۆیی. ٢- زمانەکی ئەدەبیی. ٣- پاشخانەکی زانستیی و زانیاریی. دەبێ بڵێم بەداخەوە بە دەگمەن "گێرانەوەکان" ئەو مەرجانە پێدەکەنەوە. ئەوەی دەمەوێ وەک دژێک قسەی لەسەر بکەم پتر خاڵی هاندان و جوانکردنی زەبروزەنگە، پێویست ناکا بەو شێوەیە وا لە نەوەی نوێ بکەین هەندێ ئەشقی چەک و زەبروزەنگ ببن، ئەو هەموو بیرهێنانەوە ناپیشەییە و نەشارەزاییەیە وایکردوە کاریگەرییەکی نەرێنیی پتر هەبێ لە کاریگەریی ئەرێنییەکە، ئەوە وایکردوە مرۆڤ پتر باوەڕی بەوە هەبێ کە زەبروزەنگ چارەسەرە، ئایە مەبەست لە گێڕانەوە چییە؟ خۆزگە ئەو گێڕانەوانە ئەزموونەکی کەسیی بان و نەوەی نوێ لە ژیانی ڕۆژانەیان سوودێکیان لێوەرگرتبان.

بۆیە سەرەتا بە خەم داوای لێبووردن دەکەم ئەگەر کاریگەرییەکی نەرێنییم لەسەر کەسێک هەبووبێ و واملێکردبێ زەبروزەنگی پتر وەک چارەسەرێک دیتبێ یان زەبروزەنگم لە لای جوانترکردبێ، گێڕانەوە بە چەک گێڕانەوەیە بۆ کوشتنی مێژوو، ئێمە هیچ پێویستییەکمان بەوە نییە بیر لەو چارەسەرە بکەینەوە بەڵکو پێویستە واز لەو میراتە بهێنین و لەگەڵ سەردەم و جیهانبینیی نوێ خۆمان بگونجێنین. زۆر هەڵەیە کاتێک کە ئەو هەموو ڕێگەچارەیەمان لەبەردەستە بیر لەو چارەیە بکەینەوە، کە پێشوەختە دەزانین هەرچی هەمانە دەیدۆڕێنین، ئەوەش کێشەکە بۆ خۆی و یەکلاکردنەوەی خاڵی گرنگی مژارەکەی منە، چەک تەنها ماڵوێرانییە، ئەوانەی کە دەشڵێن رووخانی دەسەڵاتی کوردی تەنها بە چەک دەکرێ.. بە باوەڕی من ئەو خەڵکانە کێشەیەکی دەروونییان هەیە و هەم چێژ لە کوشتن وەردەگرن هەم لە بەکوشتدانی ئەوانیدی. جێگرەوەی ئەو دەسەڵاتە تەنها پێویستی بە هۆشیاریی تاک هەیە و هەندێ ئاڵۆز نییە، ئەگەر زۆرینە هاوڕابن دەبێ لە شوێنێک دەست پێبکەین، کە چیدی خوێن نەڕژێ، بۆ ئەوەی دووبارە باوەڕی خەڵک بەدەست بێنینەوە دەبێ بە وردیی کار لەسەر خاڵی جیاوازی نێوان بەرژەوەندیی دەسەڵات و بەرژەوەندییەکانی خەڵک بکەین، گرنگە خەباتکردنمان بەو ئاراستەیە بێ کە ئێمە خاوەن ئەو نیشتیمانەین نەک ئەو دز و گەندەڵانە. بۆ ئەوەی بەرژەوەندیی خەڵک نەکەین بە سووتەمەنی ئەوە دەبێ دروشمی رووخانی دەسەڵات و ئەو سیستەمە بگۆڕین بە گۆڕین و چارەسەرکردنی بەڵام بە مەرجێک نەچینە ناو سیستەمەکە چونکە هەرگیز ناتوانین گۆڕانکاریی و چاکسازیی تێدا بکەین بۆ بۆ ئەوەی گۆڕانکاریی لە ناو کۆمەڵگەدا بکرێ، بە کورتییەکەی با تاوانی ئێستا نەخەینە ئەستۆی رابردوو، ئەوەی گرنگ و پرسیارە ئەوەیە کە ئایە لە دوای راپەڕینەوە تا ئێستا چیمان

کردوە دژ بەو دەسەڵاتە؟

دوو بەڕێوەبەرایەتی و یەک سیستەم:

لە دوای ٣١ی ئابەوە ئەو هەرێمە بۆتە دوو ئیدارە، پاش ئەوەی هێزە دەرەکییەکان ناو ماڵی حیزبە کوردییەکانیان ڕێکخستەوە (کە ئەوان بۆ ئەوەی سۆزی خەڵک بورووژێنن دەڵێن ناو ماڵی کورد) دیارە زۆرینەمان ئەو ڕاستییە دەزانین کە ئەوان مەبەستیان چییە و ئەو لێکنزیکبوونەوەیە چۆن بەکاردەهێنن، چونکە ئەگەر مرۆڤ لە کێشەی نێوانیان تێبگا کە دەسەڵات و ئابوورییە ئەوە لەوەش تێدەگا خاڵی هاوپەیمانیەتیەکە و ئاشتبوونەوەشیان هەر لەسەر ئەوەیە.
هێشتنەوەی دوو دەڤەر یان دوو بەڕێوەبەریی ئەگەر بە شێوەیەکی ڕووکەشیش بێ ئەوە بۆ ئەوان سوودێکی زۆری هەیە، دیارە لەو یارییەش پارتی لە دوای چەندین ڕێککەوتن و ململانێی پاوانکاریی گرەوەکەی لە یەکێتی بردەوە.. جا ئەوە چ بە یارمەتیی دەست و لایەنگرانەکانی بێ لە ناو یەکێتی و گۆڕان کە بەشێکی لێیان کڕیوە و هەمیشە کار لەسەر کڕینی ئەوانیدیکەش دەکا.. چ بە هۆی ئەوەی هەر لە سەرەتاوە جەلال تاڵەبانی سەرۆکایەتیی عێراقی هەڵبژارد لە جیاتی هەرێم و گۆڕەپانەکەی بۆ بێ کێشە ڕادەستی پارتی کرد، هاوکاتیش پشتیوانە دەرەکییەکەی پارتی زۆر بەهێزترە چونکە ئەوەی هێزە دەرەکییەکان لە پارتی بەدەستیان دەکەوێ لە لایەنانی دیکە بەدەستیان ناکەوێ، ئاخر پارتی هەمیشە دەستێکی بەئەمەک و سوودمەندتر بووە بۆ دەسەڵاتە نەیارەکانی ناوچەکە، هەر بۆ نموونە با یەکگرتووی ئیسلامییتان بەبیر بهێنمەوە؛ هەرچەندە لەگەڵ (ئەکەپە) لە ناو یەک بازنەی (ئیخوان موسلیمین) دان بەڵام هێشتا هێندەی ئەردۆگان سوود لە پارتی وەردەگرێ لە یەکگرتووی وەرناگرێ، یەکگرتوو تەنها لە ڕووە ئیسلامییەکەیەوە سوود بە ئەردۆگان دەگەیەنێ کەچی پارتی لە هەموو ڕووەکانی ئیسلامیی، کوردایەتی، ئابووریی و جوگرافیاییش.
سەرەڕای ئەوانەش ململانێیەکانی ناو دەڤەری سەوز تا دەهات یەکێتی لاوازتر دەکرد، گەرچی بزووتنەوەی گۆڕان لە سەرەتا وەک جێگرەوەی هەردووکیان دەرکەوت بەڵام پاشان بۆ زۆرینەی خەڵک ئاشکرابوو کە نەک هەر ئەوە نییە بەڵکو بەشێکیش لە پڕۆسەی پاراستنی سیستەمەکە، ئیدی مەترسییە گەورەکانی زوو لە پارتی دوورکردەوە و ململانێیەکەی پتر گواستەوە ناو گۆڕەپانی دەڤەری سەوز تا بەرە بەرە مەرجەکانی خۆی بخاتە سەر هەردووکیان، بەوەش پارتی کاژێکی دیکەی فڕێدا، ناکرێ ئەوەشمان لەبیربچێ کە هەرچەندە بزووتنەوەی گۆڕان دژی هەردووکیان بوو بەڵام هەرگیز دژی سیستەمەکە نەبووە، تێنەگەیشتن

لەو خاڵە گرنگە ئەمەی خستەوە ناو گەمەی ململانێی حیزبیی نەک وەستانەوە دژ بە سیستەمێک کە ئەستەم بوو گۆڕانکاریی تێدا بکرێ.
مانەوەی ئەو هەموو ململانێیە لە دەڤەری سەوز بارودۆخەکەی خراپ و خراپترکرد و وای لە پارتی کرد بەهێزتر ببێ و وردە وردە بەرژەوەندییە ئابوورییەکانی بازرگانەکانی دەڤەری سەوزیش بگوازێتەوە ژێر کۆنترۆڵی خۆی (بازرگانەکان و خودی سیاسییەکان لە هەردوو دەڤەر) ئەوەش دەرفەتی کاری بە دەڤەری زەرد پتر کرد، لە لایەکی دیکەوە کەمێک نووسەر و چالاکوانیان کردە ئۆپۆزسیۆن بە ئەوەی کەی یارییەکانیان داپێشن و لە دەڤەری سەوزەوە هێرش بکەنە سەر پارتی تا بەرپرسیارییەکە لەسەر بەڕێوەبەرانی دەڤەری سەوز دوورخەنەوە و تاوانەکە بخەنە ئەستۆی یەک لایەن و بە دانیشتوانەکەی بڵێن هەی ماڵوێرانینە پەراوێزخستنی دەڤەرەکەتان دەکەوێتە ئەستۆی پارتی، بێگومان بەشێک لەو ڕاستییشی تێدایە، بەڵام ئەوە واتای ئەوە نییە ئەو کاولکارییەی لە دەڤەری سەوز هەیە تاوانی سەر ئەستۆی بنەماڵەی تاڵەبانی کەم بکاتەوە و بتوانن هێندە بە ئاسانیی لێیدەربچن.. بەداخەوە کە ئەو تاوانبارییە لە ناڕەزایەتییەکانی سەر شەقام دەرناکەوە و ئەوەی بەشێک لە شەقامی سەوزیش ناشیرین دەکا پەیامە شارچییەتی و ناوچەگەرییەکەیانە، لە کاتێکدا ئەوەی کەمێک لە سیاسەت بزانێ درک بەوە دەکا کێشەی دانیشتوانی دەڤەری سەوز لەگەڵ بنەماڵەی تاڵەبانی چارەسەر دەبێ و هەر ئەوانیش ماف و خزمەتگوزارییەکانیان دەدزن، بێگومان دانیشتوانی دەڤەری زەردیش کێشەکەیان لەگەڵ بنەماڵەی بارزانی چارەسەر دەبێ، تا دانیشتوانی هەر یەک لەو دوو دەڤەرە ڕاستەوخۆ داوای مافەکانیان لە دەسەڵاتی دەڤەرەکەی خۆیان نەکەن هیچ گۆڕانکارییەک روونادا، ئەگەر هەولێر وابزانێ قەڵاچۆیان ڕێگرە لە مافەکانیان و هەبوونی حکومەتێکی بە کێشە و سلێمانیش دوای مافەکانیان لە سەری ڕەش بکەن ئەوە بە دەنیایەوە نەک هەر هیچ روونادات بەڵکو هەردوو دەسەڵات زۆریشیان پێ خۆشە.. وەک دەڵێن "ئاگرە سوورە.. لە خەم دوورە"! بە کورتییەکەی مەبەستم ئەوەیە دواکارییەکانی خەڵکی هەردوو دەڤەر یەکێکن بەڵام ئەو دوو بەڕێوەبەرییە جیاوازە گەمە بە داواکارییەکان و چارەنووسیان دەکەن و هاوکاتیش هەولێر وەک چەقی قورسایی بەرژەوەندییەکانیان دەپارێزن و هەموو هێزەکانی نەو هەردوو دەڤەریش هاوڕا و هاوکارن لەو پاراستنە و هەر لایەنەکیش دژایەتی بکا ئەوە پووچی دەکەنەوە!

دەسەڵاتی ئەدەبی:

پێوەرێکی ئاسان هەیە کە دەڵێ وڵاتی پێشکەوتوو و دواکەوتوو بە توێژی ڕۆشنبیرەکەی دیاری دەکرێ، ئەگەر کۆیلەکان بە باک و ملکەچ بوون ئەوە دەسەڵاتێکی دواکەوتووی وەک ئەوەی خۆمان بەرهەمدێنن، لە کوردستان چونکە تۆ دەسەڵات و کۆمەڵگەیەکی خێڵەکییت هەیە توانیان بە یەک ڕاگەیاندن کەی بارودۆخەکە بە بەرژەوەندیی خۆیان بگۆڕن، ڕاگەیاندنێکیان بە ناوی "لێبووردنی گشتیی" دەرکرد و کەی ئەوانەی هەتا دوێنێ دژ بە بەرژەوەندییەکانی گەل دەجەنگان خستنیاننە ژێر کۆنترۆڵی خۆیان و نەشیاندەتوانی جێگرەوەیەک بۆ سیستەمەکەی بەعس دابنێن، بۆیە پێویستیان بەو کادیرانە هەبوو چونکە نەیاندەزانی بە خۆیان ئەو سیستەمە کۆنەش بەڕێوەبەن، جا ئەوانەی تا دوێنێ پێماندەگوتن "پێنووسفرۆش و کۆنە بەعسی و ڕاپۆرتنووس" لەگەڵ هەندێک نووسەری هەلپەرست و هەندێک نووسەری ناودار کە هیچیان لە هەگبەدا نەماوە هەروا نووسەرانێکیش کە حەز و توانای ڕووبەڕووبونەوەیان نییە.. هەموویان پێکەوە ئەو دەسەڵاتە ئەدەبییەیان دروستکرد!

بێگومان کاری ئەو دەسەڵاتە ئەدەبییەش تەنها پاراستنی ئەو سیستەم و کۆمەڵگەیە نییە بەڵکو هەمیشە کۆشش دەکەن بۆ کۆپیکردنی تاکەکانی ناو کۆمەڵ تا بتوانن خەڵکەکە پتر لەگەڵ سیستەمەکە ڕابهێنن و بگونجێنن، ئەوان زۆر لەوە زیرەکن چۆن مەعریفە بکوژن.. دەرفەت نادەن دەسەڵات و تاکێک دروستببێ لە دەسەڵاتی بەڕێوەبردنی هەرێم زیرەکتر و تێگەیشتووتر بێ، جا لەو بارەدا ڕێژە و ئاستی "بێ شەرمیی" پێگە و پلە و پایەکەت دیاریدەکا.. هەر چەنێک دەتوانی خەڵک لە بازنەی ملکەچیی نزیک بکەیەوە.. ئەوە دەسەڵاتی ناوەند هەموو شتێکت بە تەروپڕیی دەخاتە بەردەست ئەگەر پڕۆژەیەکی سەرکەوتووت هەبێ بۆ لە خشتەبەردن، واتە تەنها شکەمەندیی خۆت لەدەست بدە و لە بەرەی گەل داببڕێ ئەوە دەسەڵات پارە، زەوی، فیستیڤال، ڤیزە، خەرجیی گەشت، خەڵات، کۆمەک و هەموو ئەو شتانەی نووسەرێک خەونی پێوە دەبینێ بۆت دابین دەکا!

ئەرکێکی دیکەیان شێواندنی کۆمەڵگە و سەرلێشواندنی نەیارەکانی ئەو ئەزموونەیە، ئەوەمان لەبیرنەچێ ئەوانە زۆربەیان لە سیستەمێکی ئاساییدا شیاوی ئەوە نین بەرپرسیاریان بدرێتێ؛ ئاخر هەزانقان، چیرۆکنوس، لێکۆڵەر و ڕەخنەگری ئەدەبیی، بێژەر و پێشکەشکار کەی هی ئەوەن دەزگەیەکی گرنگ بەڕێوەبەرن ئەگەر بابەتەکە سووکایەتیکردن نەبێ بە مەعریفە و ڕۆشنبیریی! ئەوان هەست بە بالادەستیی خۆیان دەکەن کاتێک کە خەڵکێک دەڵێن ئێمە ڕۆشنبیرمان نییە.. چونکە ئەوە

سەرکەوتنێکی گەورەیە بۆ ئەوان کە توانیویانە ئەو توێژە لە ناو دەسەڵات و کۆمەڵە هەڵکەنن کە خاوەن فەرهەنگێکی پوختن.. لە جیی ئەوانیش مامۆستا دینیی و هەندێک مامۆستای زانکۆ و دکتۆر و پیشەکاری دیکە کە تەنها بڕوانامەی سەر کاغەز و بێ کار و کردەوەیان هەیە دەهێننە ناو نێوەندەکە، بە کورتییەکەی ئەوان تا ئێستا پێیانگوتووین ئەدەب و هونەرەکەت هەرچییەک هەیە ئەوە ئێمەین بڕیاردەدەین نەک تۆ کە جوان و پڕ داهێنان یان نا! چەندین رێ و شێواز بەکاردەهێنن تا دەتکەنە یەکێک لە خۆیان، دەبێ بەشانوباڵیاندا هەڵبدەی و هیچ بیانووگرتنێک یان رەخنەگرتنێکیشت لێوەرناگرن، بۆ نموونە تۆ هەڵسەنگاندنێک یان رەخنەیەک لەسەر کتێبەکی راپۆرتنووسێک دەنووسی.. کە پرسیان "بۆ لەسەر ئەو راپۆرتنووسەت نووسیوە؟" زۆر ئاساییە ئەگەر لە وەڵامدا بڵێی "ئەمن پەیوەندییم بە کەسایەتیی ئەو نییە بەڵکو لەسەر دەقە ئەدەبییەکە دەنووسم" ئەوە بۆ ئەوان گرنگە چونکە تۆ بەو کارەت چەند گەنج و نووسەرێکی دیکە لە تەڵەکە نزیکتر دەکەیەوە.. هەروەها بەویش دەڵێی نووسەر، شاعیر، جواننووس… جوان بیردەکەنەوە و هەستێکی ناسکیان هەیە،…

بێگومان کەسانێکی زۆر پاش ئەوەی شکۆمەندیی و هونەری جوانیی نووسینیان لەبەر دادەماڵدرێ لە پێناو بەرهەم و ناوبانگ هەڵدەخزێنە ناو ئەو زەلکاوە، قسەم لەسەر نووسین نییە وەک پڕۆسەی نووسین، مەبەستمە بەڵام زۆر گرنگە نووسینەکانت ئامانجی ئەوە بێ شکۆ و جوانییەکانت بپارێزێ نەک پێچەوانەکەی، نووسین ئەو کاتە جوانە کە چۆن بۆ خۆت دەتەوێ ئەوها بنووسی نەک چۆنیان دەوێ، هەرچەندە ئەمن زۆر جار گومان دەکەم ئەو جۆرە مرۆڤانە کار و بەرهەمەکانی خۆیان هێندە خۆشبوێ.. دەنا ڕێگایان نەدەدا کار و بەرهەمەکانیان بەر لە خۆیان بمرن.. ئە خۆ زۆر بە ئاسانی دەتوانن لە رێی "سۆشیال میدیا"وە بە خوێنەرانی خۆیان بگەن و شکۆی خۆشیان نەدەڕێنن.

دوورکەوتنەوە لەو توێژە زۆر پێویستە ئەگەر لەو بارودۆخە ناڕازیی، ئەو توێژە بوونەتە گەورەترین پەرژین بۆ مانەوە و پاراستنی دەسەڵات و کارکردن بۆ کۆپیکردنی کۆمەڵگەیەک لەسەر شێوەی ئەو دەسەڵاتە، ئەوانە هەردەم پەیامی ئەوە بە گوێچکەمان رادەدێرن کە "ئەوە خەڵکەکەیە ئەو دەسەڵاتەیان دەوێ"! بۆ ئەوەی وەک یاخییەکیش قسەبکەن هەمیشە جنێو بەو خەڵکە دەدەن و قەیرانەکانیش هەر دەخەنە ئەستۆی ئەوان نەک دەسەڵاتداران.

فریادڕەس لە بیری کوردایەتی:

هەندەی ئەمن لە مێژووی نەتەوەکەم گەیشتبم کورد خاوەنی بزووتنەوەی ناسیۆنالیستی نییە، بەڵکو چەند کەسانێکی ناسیۆنالیستی هەبوون و ئەوانیش لە ناو بزووتنەوەی کوردایەتی تواونەتەوە، کوردایەتی واتە مانەوەی دەسەڵاتی خێڵەکیی بە کۆی دابونەریتە دەربەگیەکانەوە واتە ئاغا و میرزا دیوەخان و مەلا و مزگەفت لە لایەک و بەردەست و سەپان و سەرکار و ڕەنجبەران بە گشتیی لە لایەکەی دیکەوە، کوردایەتی مەترسیدارترین ئامراز بووە بە لەباربردنی بیری ناسیۆنالیزم و گەورەترین زیانی بە هۆش و ئاوەز و شێوازی بیرکردنەوەی تاکی کورد گەیاندوە، توانیویەتی ئەو تاکە بە چەند چەمک و دەستەواژەیەکی نەریتیی دەستەمۆ بکا، وایلەکردوە لە شەستەکانەوە تا ئێستا لە یەک قۆناغی مێژوویی بیهێڵتەوە و هەستێکی وەهای بە دروستبکا کە چارەسەرەکان لە ناو داستانە فۆلکلۆرییەکان و بەشێک لە هۆزانی هۆزانقانەکان دایە، زۆر بە هەڵە لە جیهانی خەماڵییکردن گەیشتوە، جا ئەوانە کۆمەڵێک نووسەری دیاریان هەیە.. بە نموونە هۆکاری سەرنەکەوتنی کورد لە مێژوودا بە ئەوە دەگێڕێننەوە کە خاوەن ئاینی خۆی نەبووە، کەششێکی زۆریان کرد کورد بگەڕێنەوە سەر ئاینی زەردەشت و توانیان بەشێک لە خوێنەری کورد وەها تێبگەیەنن کە هەر وشەیەک لە ئاقێستا هاتبێ کەواتە کوردییە ئیدی باوەڕیان پێبهێنن کە ئاقێستا پەرتووکی پیرۆزی کوردانە، ئەوانە دەزانن تاکی کورد گرێی دەروونی هەیە بۆیە ناوەناوە لەگەڵ دوان لە نەبوونی دەوڵەت ئەوەی بیردەخەنەوە کە مادەکان دەوڵەتی کوردییان دامەزراندوە!

هەندێکیان باوەڕیان ئەوهایە کە دەکرا ئاینی ئیسلامیش لەگەڵ بەرژەوەندییەکانی خۆمان بگونجێنین.. هەر وەک چۆن تورکەکان کردیان، ئەوان هێرشەکەیان لە سەلاحەدینی ئەیوبیەوەڕا دەستپێدەکەن و ئەو بە هۆکار و تاوانباری سەرەکیی دادەنێن و دەڵێن ئەگەر ئەو بیکردایە ئێستا ئێمە خاوەنی گەورەترین دەوڵەتی ئیسلامیی کوردی دەبووین، جا هەڵگرانی ئەو تێڕوانینە بە ئەوەی پتر یاریی بە سۆزی خوێنەر بکەن وا دەزانن ئەگەر وشەکان بکرێن بە کوردی ئەوە کاریگەرییان باشتر دەبێ، بە نموونە وشەی "فریادڕەس"یان لە "منقذ"ی عەرەبییەوە وەرگرتوە، باوەڕیان بەوە هەبوو کەسێک دە رزگارمان دەکا، "جەمال نەبەز" کە بە شارەزایەکی دیاری فەرهەنگی کوردی و کوردایەتی دەناسرێ پاش ئەوەی زۆربەی تەمەنی ژیانی خۆی بە دژایەتیکردنی نەوشیروان مستەفا بەڕێکرد.. لەپڕ بایداوە و هیوای بەوە هەبوو نەوشیروان مستەفا ببێتە فریادڕەس و کورد لەو قەیرانە

رزگار بکا، جا وەرە ٦٠ ساڵ پتر لە ناو ئەو هەموو پێشکەوتنەی ئەوروپا بژی و چاوت لەوە بێت وەک شیعەیەک "مەهدی"یەک بێ و رزگارت بکا! مر□ق ناتوانێ لەو بابت□ هەستیارانە وشەی "بەداخەوە" بەکاربهێنێ، بەڵکو زۆر نا بەجێیە مر□ق ل□و سەردەمە ئەوها بیربکاتەوە، لە کاتێکدا ئەوە یەکلابۆتەوە کە ئەوە دەسەڵاتە پێویستی بە تۆی هاوڵاتی هەیە ئەگەر بزانی ڕاکێشیتە سەر گۆڕەپانەکە و پێیبڵێی ئەوە منم رزگارکەری تۆ نەک پێچەوانەکەی. لەوانەیە لەگەڵ هەندێک کەس هاوڕا نەبم کە پێیانوایە ئەو لێبووردنە گشتییەی بەرەی کوردستان بۆ سەرۆکی چەکدارە خۆفرۆشەکان و بەعسیەکانی دەرکرد ڕاستەوخۆ پەیوەندیی بە ناپاکییەوە هەبێ بەڵکو□ پتر بۆ پاشخانە خێڵەکیەکییەی یەکێتی و پارتی دەگەڕێتەوە کە چەندان ساڵە بە ناوی کوردایەتی پێمان دەفرۆشنەوە، زۆر جاری دیکەش گوتوومە بۆ ئەوەی لەو حیزبانەی کوردستان بگەین دەبێ لە سیستەمی خێڵ و پێکهاتەکەی بگەین، دەزانم ئەوەی ئەوان کردیان لێبووردن نەبووە بەڵکو دابەشکردنی ئەو سەرۆک جاش و بەعسیانە بووە کە خۆیان هاوێشتۆتە ماڵی پارتی و یەکێتی، مەبەستم ئەوەیە ناکرێ ئێمە لەگەڵ کوردایەتی بین و ئەوانیش بە ناپاک دابن□ین چونکە کوردایەتی لەسەر سیستەمی خێڵەکی دامەزراوە.. واتە سیستەمەکەی رێی پێداون ئەو کارە بکەن.

هێزی ئیسلامیی و پیاوی دینیی:

با ئەوە روون بێ کە ئەمن دژی مر□قی دیندار نیم ئەگەر خۆی بەسەر تاک و کۆمەڵ دانەسپێنێ.. بەڵام مێژووو سیاسی سەلماندویەتی هێزە ئیسلامییەکان و پیاوە دینییە ناودارەکان تا ئەو شوێنە لەگەڵ خەڵکن کە پێشەنگییەکە و دەسەڵات بۆ خۆیان بێ یان قورئان بکرێتە خاڵی سەرەکی ب□□□□و□بردنی و□□ات، ئەوانە ئامادەن هاوپەیمانیی لەگەڵ دەسەڵات ب□ب□ستن ئەگەر یەکێک لەو دوو مەرجەیان بۆ جێبەجێ بکرێ، پیاوە دینییە مەسیحییەکانیش لە چەندین قۆناغی مێژوودا ئەو کارەیان کردوە.. هەر بۆ نموونە ڤاتیکان لە پاش جەنگی جیهانیی دووەم لە ترسی شیوعییەکان یارمەتییەکی زۆری نازییەکانی دا چونکە بە بڕوای ئەو گرتنەدەستی دەسەڵات لە لایەن شیوعییەکانەوە مەترسییدارترە، لای گرنگ بووە مافی خەڵکە باوەڕدارەکەی خۆی بپارێزێ با پێشەنگییش نەدرێتە پیاوە دینییەکان. سەیر مێژووی میسر بکە دوای رووخانی "موبارەک" چۆن "ئیخوانیەکان" دەسەڵاتەکەیان بۆ خۆیان قۆرخکرد و چۆن هێزە پێشکەوتنخوازەکانیان پەراوێزکرد. بزووتنەوەی گۆڕان پیاوێکی دینییان بە ناوی "مەلا کامەران" هێنایە

پێش. هەر کە ڕۆژئاوا چەند یاسایەکی پێشکەوتنخوازیی پێشنیارکرد یەکسەر لە سلێمانییەوە هاوار لەو مەلایە هەستا و نەیتوانی دژایەتیی خۆی بشارێتەوە، جا بە هەڕەشە لەم تەمەگەن و جارەکی دیکە دەیڵێمەوە؛ لەبەرئەوەی خەباتەکەمان لە پێناو دادپەروەریی و گۆڕاندنەوەی شکۆیە پێویستە هەموومان بەشداربین بەڵام نابێ پیاوە دینیی و هێزە ئیسلامییەکان تێیدا پێشەنگ بن.. دەنا بەلاڕێدا دەبەن، هەمیشە پیاوە دینییە ریفۆرمیستەکان دوو ئامانجیان هەیە؛ یان دەسەڵات بگرنەدەست یان دەقە دینییەکەیان پێیەوە بکرێ، ئیدی ئەزموونمان زۆر زۆرە و بە تەواوینی خۆم پێویست ناکا بە هیچ شێوەیەک پێشەوایەتی بدرێتە دەست ئەو کەس و لایەنە دینییانە چونکە ئەنجامەکەی دیارە و گەمژاییەتییەکەی گەورەیە ئەگەر ئەمەش تاقیبکەینەوە و چارەنووسی خۆمان گەلەکەمان بە "ئەگەر"ێکی نەزۆک بسپێرین!

تاکی بێ وەی و بێ کێشە:

لەبەرئەوەی ئەوانە زۆرینەن گەورەترین کێشەن لە بەردەم گۆڕینی کۆمەڵە، بەشێکی زۆر لە نووسەرانیش لە ناو ئەو خەڵکە خۆیان مەڵاسداوە.. هەر کە بابەتی سیاسیی لەگەڵ هەر یەکێکیان لەوانە دەکەیەوە یەکسەر دەڵێ "تکایە ڕامەکێشە ناو بابەتی سیاسەت چونکە ئەوە کاری من نییە".. یان یەکێک لە مەرجەکانی دانیشتن لەگەڵت ئەوەیە کە نابێ باسی سیاسەت بکەی! بەشێکی زۆر لە خاوەن بڕوانامەکانیش ناوەناوە بەبیرت دێننەوە کە سیاسەت کاری ئەوان نییە، ئایە ئەوانە سیاسەت بە چی تێگەیشتوون؟ لە "فەکە" دەپرسن "بۆ سیاسەت دەکەیت؟" لە وەڵامدا دەڵێ "لەوانە بپرسە کە بە سیاسەت ناکەن"، ئایە ئەوە کێشەیەکی سیاسیی نییە بە دکتۆرێک کە چارەسەر بۆ نەخۆشەکەی دەنووسێ و چاک نابێتەوە؟ لەبەرئەوەی سیاسییەکی بازرگان دەرمانەکی بەسەرچووی دابینکردوە، بە ئەندازیارێک و ڕێگەوبانەکەی، بە پارێزەرێک و ئەو بابەتانەی لە دادگەیەکی حیزبیی کاریان لەسەر دەکا، بە مامۆستا و چۆنییەتیی خوێندنگە و ڕێبازی پەروەردەیی، و... تد هەر بە هەمان شێوەن.

ئەو جۆرە مرۆڤانە خەڵکانێکن خۆ لە هیچ نادەن و هەمیشە لە دەستکەوتی بەرهەم و ماندووبوونی ئەوانیدیکە دەخۆن، هەرکەی دارا و دەسەڵاتدار بە خۆیانی لەگەڵی دەگونجێنن، تەنها لەو سەرزمینانەی پەراندوەن وڵاتە پێشکەوتووەکان توانیویانە ئەو جۆرە خەڵکانە بجوڵێنن.. ئەویش لە ڕێی دروستکردن و مسۆگەرکردنی ژینگەیەکی لەبار وەک گرنگیدان بە دەنگی هەر کەسێک، ئازادیی خۆدەربڕین، پاراستنی

ئاسایش، دابینکردنی لایەنی کەمی بژێوی ژیان و... تد کە دەسەڵاتداران بۆ پێی "نە شیش بسوتێ نە کەباب" یاسا و رێساگەلێکیان بۆ دادەنێن، دەنا لە ڕژێمە دیکتاتۆرەکان وەک دەڵێن "کەڵاوی خۆیان گرتوە با نەیبات". بێگومان ئەو جۆرە مرۆڤانە رێژەیان زۆرە، ئەگەر بیر لە گۆڕینی دەسەڵات دەکەیتەوە دەبێ بوونی ئەوانە وەک جێکەوتەیەکی کۆمەڵایەتی بخەیە ناو نەخشەی جوولە و کارەکانت، هەر هێزێک بتوانێ بۆ دروستکردنی ژینگەیەکی ئارام و پڕ متمانە ئەو خەڵکانە لە ناو خەباتی شارستانیی و پێشکەوتنخوازیی هەڵبخەڵێنێ ئەوە سەرکەوتنێکی گەورە مسۆگەر دەکا. وەک بەبیرهێنانەوەیەک؛ لە هەردوو ساڵی ١٩٨٢-١٩٨٣ زۆرینەی خەڵکی کوردستان رژابوونە سەر شەقام و خەریکبوو دەسەڵات لە بەعس بستێنن.. ئەگەر ناتەبایی هێزەکانی چیا و پاشان "گفتوگۆیەکەی یەکێتی" و بێ هیواکردنی خەڵک لەو هێزانە نەبووایە دەشیا بیر لە بەرژەوەندیی خەڵک بکەنەوە چەند دەستکەوتێک وەدەستبێن، بزووتنەوەی گۆڕانیش لە سەرەتادا توانیان جوولەیەک دروستبکەن بەڵام لە بەرئەوەی لەگەڵ خۆیان و لەگەڵ میللەت راستگۆ نەبوون بۆیە ئەو خەڵکە بە وەی و خۆشگوزەران خوازە لەیان دوورکەوتنەوە، جا ئەوانە بە ئەندێشە و کاری نەکردە مەزانە بەڵکو وەک رووداوگەلێکی بابەتییانەی مێژوو سەیریان بکە و دەشێ لە قەناغەکانی داهاتوو بە شێوازگەلێکی دیکە خۆیان دووبارە بکەنەوە و لە پێناو گەیشتن بە ئامانجەکانت بیانقۆزیەوە.

بایکۆت و داواکاریی وەک چارەسەرێکی ئاشتییانە و یەکلاکەرەوە:

خویندنەوەی من بۆ گۆڕان ئەوەیە، ئەگەر زۆرینەمان هاوڕابین لەوەی کە کار و ئامانجەکانی ئەو حیزبانە تەنها پاراستنی ئەو سیستەمەیە ، ئەو کاتە ئاسانتر خۆمان یەکلادەکەینەوە لە تێگەیشتن لەوەی دەنگ بە یەکێتی یان پارتی بدەی هەر وەک یەکە چونکە کاری ئەو دووە درێژەدانە بەو سیستەمە و خاڵی هاوبەشیشیانە، بۆیە وەک هەنگاوی یەکەم دەبێ هەڵوەستێکی یەکگرتوومان هەبێ بەرانبەر بەو حیزبانە و چیدی کات بەوە نەکوژین خۆمان و خەڵک هەڵبخەڵەتێنین کە جیاوازیی لە نێوانیاندا هەیە، گریمان جیاوازیی یەکێتی و پارتی ئەوەیە کە یەکێتی مێژووێک و بنکەیەکی جەماوەریی باشتری هەیە، جا ئەوە چیە؟ دەبێ ئەوەمان لە بیرنەچێ ئەو قسانە بۆ بەر لە ڕاپەڕین ڕاست بوون نەک هەر بۆ یەکێتی بەڵکو بۆ کۆی حیزبەکان، ئێستا هەموو حیزبەکان بەرژەوەندیی هاوبەش لەو سیستەمە کۆیاندەکاتەوە کە ئەو هەرەمە بەڕێوەدەبا، وەک گوتم گرنگە بزانین ئەو جیاوازییە هیچ گرنگییەک و سوودێکی بۆ ئێستای ئەو خەڵکە نییە بەڵکو مێژووەکە و چەند کەسێکی

هەڵپەرست نان و پیازی پێدەخەن. ئەو کەسایەتییانەی لە ناو ئەو حیزبانە و سیستەمەکەیان دان ناکرێ جارێکی دیکە باوەڕیان پێ بکەین، ماوەیەک بەر لە ئێستا بە ڕێککەوت سەیری بابەتێکی بەڵگەنامەییم کرد لەسەر مەکسیکە لە ساڵی ١٩٨٩، دەڵێ:

- **بارودۆخەکە زۆر خراپە چی بکەین؟**
- زۆر ئاسانە، با کەسێک لە ناو حیزبەکەمان دەربچێ و بڵێ "لەبەر دز و دیکتاتۆر و گەندەڵەکان ڕیزی ئەو حیزبەم جێهێشت" گرنگ ئەوەیە هیوایەک بدەینە خەڵک، هیوا وەک ئاگر وایە کە لە پووشی بەردەدەی، تا بە بە کێشە دەیانهێنین بە سەر سندوقی دەنگدان، پاشان ئاسانە بێ هیوایان بکەین.

ئەو برادەرانەی ئەمەش ئەوهان ناوەناوە گورگێک بەردەدەنە گیانمان تا دەمان پێبدەن و خۆیان دەکەنە ئۆپۆزسیۆن، ئایە تەی هاوڵاتی هەرگیز لە خۆت پرسیوە ئەو شتانەی ئەوان دەیڵێن زانیاریی نوێن؟ دەڵێن: "دزن، گەندەڵن، بندیواریان هەیە، ئەو پڕۆژەیە هی ئەو بەرپرسەیە، و... تد".. خۆ تۆ هەموو ئەو شتانە دەزانی بەڵام ڕەنگە وردەکارییەکانی نەزانی، ئاخر ئەوە ٢٩ ساڵە تۆ ڕۆژانە ئەو شتانەیان لێدەبینی، گرنگە لەوە خۆمان یەکلابکەینەوە ئەو شتانەی ئەو پاڵەوانانە دەیڵێن بەشێکە لە یاریی خۆیان.. بەشێکە لەو زانیارانەیی کە ئەوان پێیانگوتوون ئەو شتانە ڕێگەپێدراون، چەندبارەی ناکەمەوە بەڵام هەر ئەوەندە دەڵێم پێویستە باوەڕ بەو کەسانە نەکەین کە دەچنە ناو ئەو سیستەمە، ئەوانەی دەچنە ناو ئەو حیزبانە یان ئەو سیستەمە هەر لە سەرەتا بە دزیی و دەوڵەمەندبوون دەچن، بە کورتییەکەی ئەو حیزبانە نە لە کاتی شەڕ و نە لە کاتی ئاشتییشدا سوودیان بۆ خەڵک نەبووە، ئەو بارودۆخە زۆر لەوە مەترسیدارترە وەک هەندێک کەس سەیری دەکەن، هەموومان لە بەرانبەر مەترسییەکی گەورە داین.

دەسەڵاتێک نەتوانی پێداویستییە سادە و سەرەتاییەکانی کۆمەڵ دابین بکا.. وەک ئاو و کارەبا و ڕێگەوبان و... تد ئایە دەکرێ باسی بەها و شکۆمەندیی هاوڵاتیانی لەگەڵدا بکەین؟ "زیگمەند باومان" گوتەنی "هەموو دەسەڵاتێک بەرپرسە لە دابینکردنی پێداویستییەکانی هاوڵاتییەکانی، ئەگەر ئەوە نەکا شایەنی ئەوە نییە وڵاتێک بەڕێوەببا"، لە راستییدا شەرمە دەسەڵاتێک بەڕێوەمان دەبا و ناشتوانێ ماف و پێداویستییە سەرەتاییەکانمان بۆ دابین بکا. بۆیە ئاماژەم بە گەڕاندنەوەی بەها و شکۆمەندیی نەکرد چونکە ئەمە پێویستمان بەوە هەیە پێکەوە دەست بە قۆناغی یەکلاکردنەوە بکەین،

ئەو رێیە خوێنی تێدا ناڕژێ و تۆ بەرانبەر بە کارێکی مەحال نەوەستاویتەوە، بەرپرسیارییمان وەک مرۆڤ ئەوەیە داوای ژیانێکی شیاو بکەین، بەرپرسیارییمان وەک دایک و باوک ئەوەیە بەر لەوەی ئەم جیهانە بەجێبهێڵین دواڕۆژێکی باشتر بۆ منداڵەکانمان دابین بکەین، کلتوری داواکاریی تاکە رێگایە بۆ ئەوەی لەو بارودۆخەی ئێستا دەربچین و بناغەیەکی زۆر گرنگیشە بۆ ئەوەی هەر دەسەڵاتێک کە دوای ئەوانە دێ ئەگەر گوێی لە داواکارییەکانمان نەگرێ نەهێڵین بنەوبارگەی خۆی دابنێ، بەڵێ دەسەڵات گوێمان لێڕاناگرێ بەڵام هەڵەکە لە خۆمانە چونکە نەمانتوانیوە ئەو راستییەی تێبگەیەنین کە ئەوە دەسەڵاتە پێویستی بە ئێمەیە نەک ئێمە بە ئەوان، گەلێک رێگاچارەمان لە پێشە بۆ ئەوەی یەک دڵۆپ خوێن لە خۆمان و منداڵەکانمان بڕژێ.. وەک ئەوانە؛ دەنگیان پێنەدەین، جیاوازیی لە نێوان حیزبەکان نەکەین، نەچینە کۆڕ و کۆبونەوەکانیان، نەچینە پرسەیان و کە ئەوانیش هاتن هەندێ روویان نەدەینێ و وەک کۆیلە خۆمانیان بۆ نەچەمێنینەوە، لە هیچ شوێنێک دۆستایەتیی خۆمانیان نیشانەدەین ، نەچینە ناو تەلەفزیۆنەکانیان، نووسینەکانمان لە راگەیاندنەکانیان بڵاونەکەینەوە، و... تد.

ئەو کاتەی کە دەڵێی "ئەگەر ئەمنیش نەیکەم خەڵکی دیکە دەیکا" ئەوە دڵنیابە چاوت لە دژایەتیکردنی ئەو دەسەڵاتە و چارەسەر نییە، ناتەوێ گرنگیی خۆت بەو دەسەڵاتە نیشانبدەی، گرنگیی و سەنگی خۆت بدۆزەوە ئەوجا با دەسەڵات گوێت لێنەگرێ. دیسان دەیڵێمەوە خۆت چارەسەر و جێگرەوەی چارەنووسی خۆتی و لە خۆتەوە دەستپێبکە و ویژدانی خۆت ئاسوودە بکە، کات بەوە مەکوژە ئەو دەسەڵاتە بڕووخێنی بەڵکو کار لەسەر گۆڕینی ئەو سیستەمە بکە، کار لەسەر ئەوە بکە خۆت و منداڵەکانت فێری کلتوری ماف و ئەرک و داواکاریی بن، هەر لەبەرئەوەشە دەسەڵات گوێت لێناگرێ چونکە تۆ دەکڕووزێیەوە لە کاتێکدا زەمەنی کڕووزانەوە بەسەرچووە، تەنها خۆت دەتوانی خۆت رزگاربکەی، دەکرێ لایەنی دیکە زۆر هەبێ کە ئەمن ئاماژەم پێ نەکردبێ بەڵام دەبێ هەنگاوی خۆیەکلاکردنەوە بنێین، دەنا...

خاڵەکان بە کورتیی دووبارە دەکەمەوە:

١- خۆتی و خاوەنی خۆت بە.
٢- خوێندنەوەکانمان لە دوو بەڕێوەبەرییەوە دەستپێبکەین، تاوانبارکردنی دەڤەرەکەی دیکە پاراستنی ئەو دز و گەندەڵانەیە کە لە دەڤەرەکەی خۆت دزییت لێدەکەن.
٣- پێویستە هەڵوێستی خۆمان یەکلابکەینەوە لەوەی دز بە هەر

زەبروزەنگێک بین لە هەر کات و شوێنێک.

٤- هەر مرۆڤێک بچێتە ناو ئەو دەسەڵاتە یان نێو ئەو حیزبانە بڕوای پێنەکەین.

٥- بڕوا بەوە بکەین هیچ جیاوازییەک لە نێوان حیزبەکان نییە، ئەوەی هەشبووە بۆ پێش راپەڕین دەگەڕێتەوە، خەباتمان لە دژایەتییکردنی حیزبێکەوە بگوازینەوە بۆ دژایەتییکردنی سیستەم.

٦- کۆشش بکرێ کەش و دوخێکی لەبار و گونجاو بڕەخسێنین بۆ ئەوەی زۆرینەی خەڵکە لە یەک کۆببنەوە.

٧- بایکۆتی کۆڕ و کۆبوونەوە و راگەیاندنەکانیان بە تەلەفیزیۆن و بڵاوکراوەکانیانەوە بکەین، پێیان نیشانبدەین کە گوێمان لێناگرن ئیدی ئێمەش گوێتان لێناگرین.

٨- کۆشش بکەین شکۆمەندیی خۆمان بگەڕێنینەوە، نەهێڵین نە ئەو دەسەڵاتەی ئێستا نە ئەوانەشی بە داوایاندا دێن جارێکی دیکە بەو شێوەیە رەفتارمان لەگەڵ بکەن و سامان و توانستەکانی ئەو وڵاتە بەفیڕۆ بدەن، دەبێ خۆمان فێرە چەمک و کلتوری داواکاریی بکەین.